

◀ Kalenderblad Januari 1948 en kalenderblad oktober 1958. Groninger Museum (foto Marten de Leeuw)

Nu bijna iedereen een nieuwe kalender heeft hangen, is het een mooi moment om een verzameling kunstkalenders onder de aandacht te brengen. Het Groninger Museum kon enige jaren terug een hele rij kalenders kopen gemaakt door de kunstenaar Siep van den Berg. De kalenders verraden dat hij in het begin van zijn kunstenaarschap sterk onder invloed stond van zijn schoonvader, de bekende Groninger kunstenaar H.N. Werkman. Vanuit dit fundament ontwikkelde van den Berg zijn geheel eigen stijl.

Siep van den Berg

Siep van den Berg werd in 1913 geboren in Tirns. Hij deed in de jaren dertig de avondopleiding Academie Minerva in Groningen. Hij kwam in contact met de drukker en kunstenaar Hendrik Werkman en kreeg in 1939 een atelier in een theekoepel bij het Sterrebos. Siep van den Berg trouwde in 1943 met Fie Werkman. Vlak voor de bevrijding werd zijn schoonvader in Bakkeveen gefusilleerd. Na de oorlog volgde Van den Berg een opleiding in Parijs. In de naoorlogse jaren was Van den Berg bevriend geraakt met Gerrit Benner. In 1954 ging hij naar

Amsterdam, maar hield zijn atelier in Groningen aan. Zijn huwelijk met Fie Werkman was stukgelopen. Van den Berg werkte aanvankelijk realistisch, maar eindigde abstract. Ook na zijn vertrek naar Amsterdam blijft in Groningen belangstelling voor zijn werk bestaan. Groningen kent verschillende kunstwerken van zijn hand in de publieke ruimte, zoals in de Oosterparkwijk een prachtig mozaïek van een haan, dat na sloop van het oorspronkelijk gebouw op verzoek van de buurtbewoners elders in de wijk werd ingemetseld of het geheel abstract ogende rode kunstwerk Bloedsomloop bij het Martiniziekenhuis in Groningen. In 1998 overleed de kunstenaar in Amsterdam.

De kalenders

De kalenders kwamen onder de aandacht van het Groninger Museum omdat de conservator gevraagd werd of er belangstelling was voor documentatie en voorwerpen uit het Groninger hotel 'De Doelen'. Het bleek dat het huis werd opgeruimd van de dochter van de hotelier die bevriend was met de verschillende kunstenaars. Destijds had zij jarenlang de kalenders van Siep van den Berg gekocht of gekregen. Het museum aarzelde niet de hele serie, met de kalenders voor 1948 tot en met 1956, aan te kopen. Ook de door Werkman voor zijn dochter en schoonzoon ontworpen trouwkaart kwam zo in het museum, evenals twee tekeningen van Benner. In hetzelfde jaar werd op een veiling in Groningen ook de kalender voor 1957 aangekocht. Een kalender die in een oplage van 40 exemplaren duidelijk een breuk is met de vorige.

De oudste kalenders staan sterk onder invloed van Werkman, die zelf ook kalenders had ontworpen en natuurlijk zelf gedrukt. Het zijn blokkige, kleurrijke en realistische voorstellingen in kleurvlakken, waarin mensen, bomen, huizen, een schip of bijvoorbeeld voor de maand oktober een blad van een wijnrank in zijn te herkennen. De kalender voor 1952 met als titel Herinneringen aan Parijs bevat herkenbare gebouwen als de Eiffeltoren, de Notre Dame en de Arc de Triomphe. In de kalender voor 1957, nu zestig jaar terug, echter worden de abstracte kleurvlak-

ken met deels herkenbare voorstellingen vervangen door collages van diverse blokjes. Blokjes geknipt uit oude tijdschriften en andere papiertjes zoals een meerrittenkaart van het Amsterdams Gemeentelijk Vervoerbedrijf. De kalender heeft de vaste afnemers stellig verrast. Door de veroudering van het slechtere papier van de collages is de directe frisheid wat verdwenen. Maar oorspronkelijk was het wel een vrolijke kalender. De kalenders van Siep van den Berg laten zijn ontwikkeling als kunstenaar zien en zijn tegelijk ook nog altijd een genoeg om naar te kijken.

Grote invloed Werkman

Siep van den Berg en zijn vriend Benner zijn voorbeelden van kunstenaars die sterk door Werkman zijn beïnvloed om zich helemaal aan de kunst te wijden. Ze werkten eerst in dezelfde stijl als hun voorbeeld, om vervolgens een geheel eigen weg te gaan. Wat hen met hun voorbeeld bleef binden was een heftig kleurgebruik van heldere duidelijke gescheiden kleuren. Geen van hen echter nam de unieke werkwijze van Werkman over om met drukkersgereedschap in de weer te gaan. Daarin bleef hun voorbeeld uniek. Werkman was uiteindelijk opgeleid als drukker, had jarenlang een drukkerij geleid was daarnaast sterk in kunst geïnteresseerd. Hij werd lid van de Groninger kunstkring De Ploeg. Nadat in de jaren dertig zijn bedrijf failliet was gegaan, ging hij zich helemaal op de kunst richten, waarbij hij zich zeer succesvol bediende van zijn eigen metier. Tijdens zijn leven werd zijn experimentele werk niet door iedereen begrepen, maar in de loop van de naoorlogse jaren kwam de waardering. Tegenwoordig is Werkman onbetwist de grootste meester van de vroege leden van de kunstenaarsgroep De Ploeg. Zijn jonge collega's hadden dat al vroeg in de gaten.

Auteur: Egge Knol, conservator archeologie, geschiedenis en oude kunst bij het Groninger Museum

▲ Trouwkaart ontworpen door H.J. Werkman voor zijn dochter en schoonzoon. Groninger Museum (foto Marten de Leeuw)

In deze rubriek vertelt het Groninger Museum verhalen over kunst en geschiedenis en geeft achtergronden die een bezoek aan het museum zo boeiend maken. Voor meer informatie kijkt u op www.groningermuseum.nl

Meer kunst in Noord Nederland? Bezoek ook eens het Fries Museum en Drents Museum. Zie www.friesmuseum.nl en www.drentsmuseum.nl Meer inspirerende uitstapjes:

